

crassiores in segmenta & particulas proscindunt, Viuæ sepi  
easque scrobibus palmari altitudine apertis sedu ædificandæ  
lô obruunt, ac quotidie donec germen erumpat, alia ratio.  
& frondere conspiciantur, fossione ac rigatione,  
si tempus inuitet, nutriunt ac refocillant : & ita  
sepem validam, tutam ac perennem construunt  
& ædificant.

De hortorum situ, aqua, & terra.

CAP. IIII.

**H**orti ab area, stabulis & scœnario, longè sibi  
esse debent, si quidem id fieri potest. Nam Paleæ & ea-  
palearum puluerem, ceu inimicum, ægrè patiun- rum puluis  
tur ac sustinent: imò verò ne paleas ipsas, quòd o- sunt hortis  
lera lædant : quemadmodum scripsit Florenti- inimicissi-  
nus Græcus, in suis georgicæ doctrinæ præceptis ma.  
& institutionibus. Nam hærendo folia perfo-  
rant, quæ perforata statim aduruntur. Profunt  
tamen radicibus, perinde atque sterco, sed ra-  
mulis & folijs nocentissimæ iudicantur: adhæc  
arborum foetibus qui lignosi non sunt, omnium-  
que maximè vitibus, & inter lignosos amygdal-  
is: vt alibi scribemus. Horti positio optima & Horti quæ-  
laudabilis erit, si leniter inclinata planities cur- nam positio  
sum fluentis aquæ per discreta spatia exceperit, optima &  
In quam rem si defuerit fons, eius loco aut impri- laudabilis.  
mendus erit puteus, aut, si id nequeas, cisterna, vt  
vocât, superiori parte cõstruetur: vt illinc aquas  
conferète pluuia, hortus per æstiuos ardores ex-  
cipiat. Quòd si his omnibus facultatibus carue- Secretū pro  
ris, hortū tribus vel quatuor pedibus altius fodies, hortis siti-  
ad similitudinem pastini, vt loquitur Palladius: culosis.  
nam ita cultus siccitates negliget. In quo id quoq;  
B 4 obser-

obseruabis, vt quem humoris natura non adiuuat, per partes diuidas: & hyeme ad Meridiem, æstate verò ad Septentrionem spatia colenda conuertas. Iam quòd ad hortensem terram attinet, falsa, cane peius & angue vitari debet, perinde atque amara, si Virgilium audire velis.

Salsa terra  
& amara vi-  
tanda.

*Salsa etenim tellus (inqt) & quæ perhibetur amara,  
Frugibus infelix: ea nec mansuescit arando,  
Nec Baccho genus, aut pomis sua nomina seruat:  
Multæque degenerant succos oblitæ priores.*

Quæ nã ter-  
ra sit hortus  
optima.

Optima itaque hortis ea censetur esse terra, quæ neque æstate valdè reficcatur, neque argillofa est, neque arenosa & aspera, neque hiatibus per æstus obnoxia, vt scripsit Didymus in suis agriculturæ Commentarijs græcis. Nam quæ æstate reficcari solet, sata omnia & implantata perdit, aut eadem tenuia & imbecilla parit: argillofa nimium est tenax: arenosa & aspera, contra: idcirco neque nutrire, neque aquam admittere solet. Terram itaque hortis accommodam deprehendes, si aqua lotam ac dissolutam limum multum habere videbis. In quo si superauerit aquositas, ineptâ ac infœcundam iudicato. Si manu ac digitis contrahendo valde glutinosam aut tenacem repere-  
ris, ac si esset cera, prorsus inutilem censeo. Oportebit autem ante omnia elapidatum esse horti solum, vt Plinio placet, adhæc quâminimè rimosum: ne Sol penetrans, plantarum radices exurat. Eligitur itaque optimum ac generosum solû cui semina cõmittas: vel ob id quòd nutriticem, quàm matrem, sæpenumerò conueniat partui indulgentiorem esse. Cæterum, illud nec dissimilandum dici debeat. duxi, nec prætereundum, q̃ hortensis terra quæ flumini-

Quæ nã ter-  
ra laudabilis  
& generosa  
dici debeat.

semina cõmittas: vel ob id quòd nutriticem, quàm matrem, sæpenumerò conueniat partui indulgentiorem esse. Cæterum, illud nec dissimilandum dici debeat. duxi, nec prætereundum, q̃ hortensis terra quæ flumini-

DE SECRET. HORT. LIB. I. ,

fluminibus, aut perpetuis aquis circumdatur, nō  
semper est laudabilis: nam sata & plantata qua-  
dam, aqua facile senescunt, fructusq; (siue herba-  
cei fuerint illi, siue arborei) insipidos ac humi-  
dulos plerunque gignunt. Erit itaque terra illa  
temperata vbertatis, & cultura facilis, quæ nec  
madida est valde, nec sitiens: ad hæc, quàm recen-  
ter effossam alites quærunt, & maxime corui, fos-  
foris vestigia comitantes. Si improba fuerit, qui-  
dam emendari dixerūt, si super tenuem, pinguis  
inijciatur, aut gracili aridulæ ve, humida ac præ-  
pinguis misceatur. Sed hæc operæ extrema est  
dementia. Quid enim potest sperare qui talem  
colit terram? Iuuabitur itaque optimo stercore:  
de quo nobis nunc demum dicendum.

De hortensium stercore, & stercoreatione.

CAP. V.

**N**ON defuerunt apud priscos qui stercora- Stercoratio  
tionem hortorum ædibus plerunque vi- à nonnullis  
cinorum penitus damnauerint, quod ea nō mo- priscorum  
dò aërem inficiat, sed etiam hortensia quæuis in- damnata.  
suauiora et corruptibilia reddat. Et hac in re ma-  
ximè laudant Hesiodum, qui in rustico opere  
sciens omiserit agrorum stercoreationem, & hinc  
salubritati locorum potius consuluerit, quàm  
fertilitati agrorum: sat superq; esse arbitratus, Antiqua a-  
ex lupinorum, fabarū, pisorum, cicerum, & alio- grorum ster-  
rum folijs, caulibus & siliquis tempestiuè sub- coratio.  
uerfis agrum pinguescere, non verò putri ac pe-  
stilenti materia imbui: quæ in sata quibus quoti-  
die vescimur, plerunque transire solet noxa irre-  
parabili. Huius opinionem quia nec veteres, nec

B 5

recen-